
Fejezetek a közép-, kelet-európai és balkáni kommunista rezsimek és a francia nyelvű gyarmati országok közti kapcsolatok történetéből a hidegháború idején

2019. május 30–31-én a Pécsi Tudományegyetem Francia Tanszéke adott helyet az immár negyedik alkalommal megrendezett francia nyelvű nemzetközi történelmi konferenciasorozat legújabb állomásának, amely *Marges impériales en dialogue: Échanges, transferts, interactions et influences croisés entre les espaces postcoloniaux francophones et la périphérie soviétique européenne dans la seconde moitié du XXe siècle*. [Párbeszéd a peremvidékek között: Hatások és kölcsönhatások a frankofón posztkoloniális területek és az európai szovjet periféria között a XX. század második felében] címmel zajlott le. Ezt megelőzően 2013-ban, 2014-ben, valamint 2015-ben is sor került hasonló konferenciára. Ez alkalommal a következő egyetemek, illetve kutatóközpontok működtek közre: a Nantes-i Egyetem Nemzetközi és Atlanti Történelmi Kutatóközpontja, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Afrikai Tanulmányok Központja és Európai Tanulmányok Kara, valamint a Szegedi Tudományegyetem. A rendezvényen elhangzott előadások írott formában is megjelentek a konferencia címével megegyező konferenciakötetben, amelyet a Pécsi Tudományegyetem a Codex kiadóval¹ közösen adott ki 2022-ben.

A szövegek által tárgyalt időszak számos fontos történelmi eseményt foglal magába, mint például a hidegháború kezdetét, valamint a dekolonizációs háborúkat. A kötetben található tanulmányok elmélyült kutatások eredményeit adják közre, amelyek jelentősen hozzá-

¹ A Codex egy francia, nonprofit egyesületként működő kiadó, amely egyetemen képzett történészekből, geográfusokból és újságírókból áll, székhelye Ploemeurben található.

járulnak Közép- és Kelet-Európa, valamint a Balkán kommunista országai, továbbá a francia nyelvű gyarmati országok közötti kulturális, katonai, igazságügyi, diplomáciai, pénzügyi és gazdasági párbeszédéről szóló ismeretek bővítéséhez. A tanulmánykötetben megjelent munkák jól bizonyítják, hogy a korabeli amerikai és szovjet szuperhatalmak nem túrték sokáig a gyarmatosító kezdeményezéseket. A kiadvány tizennégy írást tartalmaz, amelyek több ország számos szerzőjének tollából születtek és kiválóan alkalmasak arra, hogy betöltsék az e területen meglévő tudásbeli hiányosságainkat.

Az első tanulmány, amelyet *Nicolas Badalassi* írt a „Hidegháborús stratégia vagy euro–arab partnerség? A „népi demokráciák” és a Magreb-országok kapcsolata 1973 és 1982 között” (*Stratégie de guerre froide ou partenariat euro–arabe? Les «démocrates populaires» et le Maghreb de 1973 à 1982*) címmel. Badalassi a Sciences Po Aix Egyetem Politikai Tanulmányok Intézetének habilitált egyetemi docense. Jelenlegi kutatásai az Európa és a Magreb közötti mérnök- és diákcsera okait tárgyalják. A kötetben megjelenő tanulmánya két fő fejezetből áll: „Pragmatizmus mint a kelet–déli együttműködés hajtóereje” (*Le pragmatisme, moteur de la coopération Est-Sud*) és „A diplomáciai és katonai szerepvállalástól a politikai szolidaritásig: a kelet–déli párbeszéd következményei” (*De l’implication diplomatique et militaire à la solidarité politique: les vecteurs du dialogue Est-Sud*). Ez a struktúra kétségtelenül átláthatóbbá teszi a cikket, és megkönnyíti tartalmának megértését. A szerző részletezi a kommunista országok és Algéria közötti kölcsönös szimpátián alapuló együttműködés folyamatait, amelyek az európai szocialista rezsimek és a progresszivismus arab támogatói közötti szolidaritás megnyilvánulásának tekinthetők. A Quai d’Orsay² archívumának 1970-es évekből származó dokumentumai alapján Badalassi leírja, hogy az el nem köteleződés és a nemzeti függetlenség egyfajta közös mediterrán és szocialista identitást teremtetett, amely erős politikai kapcsolatokat hozott létre ezen országok között. E kutatások és a kelet–déli kapcsolatok elemzése alapján azt állítja, hogy ezt a viszonyrendszert technikai és kereskedelmi megállapodások, valamint számos politikai összetartás vezérli.

---

2 Francia Külügyminisztérium.

Bene Krisztián habilitált egyetemi docens, oktató és kutató, a Pécsi Tudományegyetem Francia Tanszékének vezetője. „A Francia Idegenlégió magyar katonái Indokínában 1946 és 1954 között” [*Les soldats hongrois de la Légion étrangère en Indochine (1946–1954)*] című munkája a magyarok Franciaországba vándorlásának néhány kevésbé ismert következményét mutatja be. Különösen az Idegenlégióban való részvételüket és ennek a csoportnak a jellemzőit adja közre, amely Franciaországért harcolt a délkelet-ázsiai gyarmati függetlenségi háborúban. A szerző tanulmányát öt fejezetre osztja: „A Francia Idegenlégió” (*La Légion étrangère*), „Magyarok a légió kötelékében 1945-ig” (*Les Hongrois au sein de la Légion jusqu'en 1945*), „Az indokínai háború kezdetei” (*Les débuts de la guerre d'Indochine*), „A francia hadsereg toborzási politikája” (*La politique de recrutement de l'armée française*), végül „A magyar légiósok Indokínában” (*Les légionnaires hongrois en Indochine*). A Légióban szolgáló magyarokról való információszerzéshez a pécsi szerző a *Service Historique de la Défense* levéltári anyagait és a *Grand Mémoires* internetes portált használja, ahol az elhunyt katonák adatai érhetőek el. Származási országuk, nevük, születési és elhalálozási helyük, valamint idejük, egységük, rendfokozatuk és haláluk oka szerint oszthatóak, mely alapján a kutató felderítette, hogy 263, Franciaországért életét áldozó magyar származású katona adatai találhatóak meg a honlapon. Ami a Légióban szolgálatot teljesítő magyarok összlétszámát illeti, a szerző szerint az indokínai háború alatt legalább ezer főre becsülhető. Bene ezen információk illusztrálására példákat is hoz: két magyar légiós, Kemencei János és Nagy Pál történetét meséli el. Bene Krisztián tanulmánya, amely egyfajta bevezetés az indokínai háborúban hadakozó magyar légiósok témakörébe, fontos hiányosságokat pótol e történelmi jelenségről való ismereteinkben, mivel az esemény új aspektusait tárja elénk, amelyeket a korábbiaktól eltérő szemszögből mutat be.

„A peremvidékek közötti kapcsolatok a centrum nézőpontjából: a kelet-európai fejlesztőmunkások mobilitása Algériába francia források alapján” (*Un point de vue du centre sur des contacts entre marges: les mobilités des coopérants est-européens en Algérie*)

lues à travers les sources françaises) című írásában *Pascal Bonnard* francia levéltárak segítségével vizsgálja a kelet-európai országok és Algéria közötti közvetlen kapcsolatokat. *Bonnard* a *saint-étienne-i Jean Monnet Egyetem* egyetemi docense, valamint tudományos munkát végez a franciaországi *Triangle* nevezetű kutatóközpontban, ahol társadalomtudományi, politikai és közgazdaságtani kutatásokat folytatnak. A szerző megközelítése szerint az egyes együttműködő országok célja a politikai, gazdasági, kereskedelmi, katonai és kulturális kapcsolatok erősítése volt. Így Algír és a szovjet blokk fővárosai kidolgoztak egy személycsere-stratégiát, azaz algériai diákokat és gyakornokokat küldtek a kelet-európai országokba, „a kommunista blokkból származó kooperánsokat” pedig Algériába. *Bonnard* tanulmányát két fő fejezetre osztja: „Az Algéria és Kelet-Európa közötti változó és ellentmondásos kapcsolat széleskörű vizsgálata francia források felhasználásával” (*Utiliser les sources françaises : panorama d'une coopération changeante et contrastée entre Algérie et Europe de l'Est*) és „A francia források bevonása: az algériai–kelet-európai együttműködés geopolitikai szempontból túl meghatározott?” (*Interroger les sources françaises : une coopération Algérie – Europe de l'Est surdéterminée par la géopolitique ?*). A szerző nagyon hasznos és átlátható ábrákkal egészíti ki tanulmányát, amelyeket mélyrehatóan elemez is. A levéltári kutatások révén az olvasó megtudhatja, hogy Algéria számára akkoriban az egészségügyi személyzet küldése volt a legfontosabb. A második helyen a technikusok, mérnökök, bányászok és a tanárok állnak, mivel sok munkás nem beszélt franciául, amikor megérkezett. *Bonnard* a számadatok elemzésével bemutatja azt is, hogy ezek a munkaerő mobilitáson alapuló áramlások hogyan változtak évről évre.

A kötet következő, *Walter Bruyère-Ostells* által írt tanulmányának címe: „Keleti diplomáciai-katonai intézkedések Franciaországban. A kommunista befolyás megjelenése 1958 és 1969 között a Foccart-hálózatok felügyelete alatt” [*L'action diplomatico-militaire de l'Est dans le «pré carré». Une pénétration de l'influence communiste sous surveillance des réseaux Foccart (1958–1969)*]. *Walter Bruyère-Ostells* a *Sciences Po Aix Egyetem* professzora és a *Service Historique*

de la Défense levéltár történeti kutatási igazgatója. Bruyère-Ostells munkája három fejezetből áll: az első fejezetében Csehszlovákia intézkedéseit és tevékenységét írja le az 1950-es és 1960-as évek fordulóján. Ezenkívül megtudjuk, hogy a kelet-európai országok egyre nagyobb befolyást gyakoroltak a szubszaharai Afrikára a külkereskedelemben, a közlekedésben, a biztonságpolitikában és a katonai együttműködésekben az 1960-as évek elején. A második fejezet részletekbe menően foglalkozik a Csehszlovákiából Guineába és Maliba irányuló fegyverkereskedelemmel. Az utolsó nagy fejezetben a szerző felveti a katonai technikai segítségnyújtás kiterjesztésének kérdését a kelet-európai államokra, valamint a nemzeti logikák felgyorsításának kérdését a blokkon belül. Walter Bruyère-Ostells tanulmánya aprólékos elemzéssel tárja fel a vizsgált országok közötti kereskedelmi, diplomáciai és biztonsági együttműködés részleteit.

Stéphane Cuvelier a Paris 1 Panthéon-Sorbonne Egyetem és a Bukaresti Egyetem doktorandusza. Ebben a kötetben megjelent tanulmányában a szocialista Románia 1950-es és 1960-as évekbeli, frankofón Afrikával kapcsolatos külpolitikájával foglalkozik. Az ország politikai kommunikációja az afrikai elitnek szólt, és egy intézményi szereplő koordinálta, aki a külfölddel való kulturális kapcsolatokért volt felelős. Románia egyetértését és szimpátiáját fejezte ki az „Afrikai Nap” (*Journée de l’Afrique*) megszervezésével, amely a fiatalokat és a szocializmus támogatóit szólította meg. A szerző a tanulmányának a „Szimpátiatüntetések és az ország arculatának bemutatása: Románia külpolitikája a francia nyelvű Afrikában az 1950-es évektől az 1960-as évekig” (*Entre manifestations de soutien et diffusion des représentations du pays: la diplomatie publique de la Roumanie vers l’Afrique francophone, des années 1950 aux années 1960*) címet adta. Ami a szerkezetét illeti, a szövege meglehetősen átlátható, könnyen olvasható és nyomon követhető a bekezdések arányos felépítésének és a három fejezetre osztott struktúrájának köszönhetően. Cuvelier bemutatja az első intézményi szereplőt, amely a szocialista Románia propagandájának külföldi terjesztéséért is felelős volt. Megtudhatjuk továbbá, hogy létrejött egy úgynevezett Liga (*Ligue*), amely szintén erősítette a románok és az afroázsiai népek közötti barátságot. A

szerző megvizsgálja az afrikai fiatalok és a szocialisták közreműködésével folytatott cserekapcsolatokat. Kutatásainak eredménye igazolja, hogy Románia egyfajta közeledési politikát folytatott ezeknek a cserekapcsolatoknak az ápolásával.

Ferwagner Péter Ákos „Az 1947-es madagaszkári felkelés a magyar sajtó tükrében” (*L'insurrection malgache de 1947 vue par la presse hongroise*) című tanulmányában az 1947-es madagaszkári felkelés visszhangját mutatja be a magyar sajtóban. A Szegedi Tudományegyetem egyetemi docense, kutatója, tanára a Franciaország elleni felkelés idején Madagaszkárnak nyújtott magyar támogatásról értekezik. Megfigyelhetjük, hogy a magyar sajtó olyan antiimperialista propagandát folytatott, amely ezt követően évtizedekig jellemezte irányultságát. A szerző három fő fejezetre osztja írását. Először Magyarország és a magyar sajtó második világháború utáni nemzetközi helyzetével foglalkozik (meg kell jegyezni, hogy a magyar sajtó szabadságának mértéke nagyban függött a mindenkori politikai rendszertől). 1948 tavasza előtt az újságokban megfogalmazott vélemények nagyon eltérőek voltak. Ezen információk feltárása után Ferwagner ismerteti a magyar sajtóban a madagaszkári felkeléssel kapcsolatos híreket, illetve kommentárokat. Valamint hogy ne legyen hiányérzetünk, a szerző azzal zárja munkáját, hogy az 1948 tavasza után megjelent sajtóorgánumok cikkeit is megvizsgálja a madagaszkári felkelés kapcsán.

Matthieu Gillabert, a svájci Fribourg-i Egyetem és az Unidistance Egyetem egyetemi tanára, „A kommunista Lengyelország és az afrikai frankofónia kialakulása” (*La Pologne communiste face à l'émergence d'une francophonie africaine*) címmel adta közre tanulmányát. A szerzőt a Lengyelország és a franciaajkú Afrika közötti cserekapcsolatok érdeklik abban az időben, amikor a gyarmatosítók korszaka lejárt. E kapcsolatokat a varsói Afrikai Tanulmányok Központjának kiadványait vizsgálva elemzi. A cikk három fő fejezetre oszlik: az első a harmadik világbeli Lengyelország geopolitikáját és tömegkultúráját tárgyalja. A szerző ezt követően bemutatja az olvasóknak a Varsói Egyetem Afrikai Tanulmányok Központjának szerkesztőbizottságát, valamint azt is részletesen ismerteti, hogy a

szocialista Lengyelország ilyen irányú tudományos tevékenysége az Afrika iránti érdeklődésből táplálkozott, annak érdekében, hogy segítsen számára felülvizsgálni saját történelmét. Az utolsó fejezetben az afrikai országokban és a Lengyel Népköztársaságban terjedő francia nyelvű kultúráról olvashatunk. Gillibert ezzel egyidőben egy ábrát ad közre, amelyet részletesen elemez. Az ábrán az 1952 és 1992 között Lengyelországban tanuló afrikai diákok származását mutatja be. A szerző azt állítja, hogy Algériában használták legnagyobb számban a francia nyelvet, valamint ebben az afrikai országban volt a legjelentősebb a kommunista ideológia térnyerése. A tanulmányban szereplő képeknek és ábráknak köszönhetően az országok kultúrája és a számokban kifejezett eredmények is jól áttekinthetőek, mivel ezeknek köszönhetően az olvasó közelebb érezheti magát az adott korszakhoz és a történelmi eseményekhez.

Éric Lechevallier a nantes-i külügyi levéltár osztályvezetője. „A bolgár együttműködés Algériában az 1962 és 1989 közötti időszakban: szertefoszlott remények egy kivételes kapcsolatot illetően” [*La coopération bulgare en Algérie : l'espoir déçu d'une relation privilégiée (1962–1989)*] című tanulmányából kiderül, hogy a független Algéria a kommunista blokk számára privilegizált terület volt, még Bulgária számára is, amely gazdasági területen a legfontosabb segítséget nyújtotta Algériának. Ben Bella rezsimje alatt az algériai–bolgár kapcsolat folyamatosan nehézségekkel nézett szembe, különösen 1965-ben, amikor Boumédiène ezredes vette át a hatalmat. Az ezredes célja az volt, hogy közvetlen kapcsolatot teremtsen a Szovjetunióval, és a Magreb-országot a harmadik világ egyik főszereplőjévé tegye. A szerző tanulmányát három fő fejezetre osztja, korszakok szerint meghatározva, amely lehetővé teszi, hogy könnyebben eligazodjunk a tárgyalt történelmi jelenségek között. A tanulmány az 1962 és 1965 közötti évekkel kezdődik, és a keleti blokkból Algériának nyújtott segélyek eredetét írja le. A szerzőtől megtudjuk, hogy az észak-afrikai ország kedvezően fogadta a bolgár kezdeményezéseket, és hogy ezzel egyidőben Szófia együttműködési politikát folytatott a dél-afrikai országokkal. A következő fejezet az 1965 és 1968 közötti időszakkal foglalkozik, amikor Boumédiène ezredes elutasított minden

együttműködést a külföldi hatalmakkal. Végül Lechevallier az 1969 és 1989 közötti évekbe kalauzol minket, amelyeket Szófia és Algír kapcsolatának megszakadása, valamint az újjáéledésére tett próbálkozások fémjeleznrk.

Mihályi Dorottya „Egy elkötelezett utazó: Máté György »kommunista« Magreb-reprezentációja” (*Un voyageur engagé: une représentation «communiste» du Maghreb par György Máté*) című tanulmányában lehetőséget ad arra, hogy megismerjük a független Magreb-országokat egy magyar utazónak, nevezetesen Máté Györgynek köszönhetően, aki lejegyezte utazásait. Mihályi, a Szege-di Tudományegyetem doktorandája a propagandával telített útirajzok iránt érdeklődik. Máté György az 1960-as években járta a világot, így tapasztalatai alapján mutatja be nekünk az „átalakulás közepén” lévő országok helyzetét, a szovjet irodalom működését, valamint a Magreb-országok és a Szovjetunió országai közötti kapcsolatok erősödését. Máté György, kommunista lévén megkérdőjelezte az útleírás műfaját és az utazó objektivitását. A szegedi doktoranda három fejezetre osztja tanulmányát: először is megismerteti velünk a totalitárius államokban kialakuló irodalmi útleírások jellemzőit. Ezt követően betekintést nyerhetünk Máté György tevékenységének magyar irodalmi kontextusába is. Végül a szerző azt is tárgyalja, hogyan látta Máté György a Magreb-országokat, ezzel párhuzamosan pedig alfejezetekben tárgyalja a Magreb-országokat, Tunéziát, Marokkót és Algériát. Mihályi Dorottya munkája gazdagítja az e különleges történelmi jelenségekre vonatkozó irodalmi ismereteket. Az úti beszámolók különleges források, valamint sok szempontból fontos szerepet játszanak, tekintve, hogy számos olyan információval szolgálhatnak, amelyek irodalmi aspektusból hiánypótlóak erre az időszakra vonatkozóan.

Nagy Georgina, a Szege-di Tudományegyetem doktorandája „*A független Algéria és Magyarország kapcsolata 1962 és 1971 között*” című tanulmányában bemutatja a két ország között számos területen létező mély kapcsolatrendszert, beleértve például a kultúrát, a gazdaságot, a tudományt és a diplomáciát. Magyarország a Szovjetunió ideológiáját követve már az 1950-es években elkezdett foglalkoz-

ni a Magreb-országgal, emellett Kádár János szorgalmazta Algéria függetlenedését, amelynek ideológiai, politikai és gazdasági okai voltak. E tanulmány célja tehát az, hogy feltárja a két ország között kialakult virágzó kapcsolatokat Algéria függetlenné válása után. A szöveg nyolc fő fejezetből áll: az algériai függetlenség kialakulása első lépéseinek és Algéria Magyarországgal való kapcsolatának bemutatásával kezdődik. Ezután bemutatja az orvosi és egészségügyi együttműködés első jeleit, a diplomáciai kapcsolatok megkezdését, a kulturális kapcsolatok elmélyítését, valamint a gazdasági kapcsolatok nehézségeit. A két ország kapcsolatrendszerének alakulása az 1960-as évek második felében, valamint egy súlyos diplomáciai válság és a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa elnökének 1971-es hivatalos látogatása is ismertetésre kerül. A szöveg átláthatóan tagolt, és olyan kevésbé ismert történelmi fejezeteket tár fel, amelyek még Magyarországon és Algériában is joggal tarthatnak igényt érdeklődésre.

J. Nagy László, a Szegedi Tudományegyetem professor emeritusa az 1980-as évekbeli arab–magyar kapcsolatokat tárgyalja tanulmányában Algéria példáján keresztül. A szerző rámutat arra, hogy a hidegháború alatt Magyarország volt az az állam, amely a legjobb kapcsolatokat alakította ki Algériával. J. Nagy feltárja, hogy kapcsolatuk az 1980-as évek első felében a dinamikus és gyümölcsöző kereskedelem eredménye volt. Ugyanakkor van egyfajta magyar–algériai nézeteltérés „az 1987-es magyar és izraeli érdekképviseletek mindkét országban történő létrehozása miatt”. A szöveg három fő fejezetre oszlik. A Boumédiène-korszak leírásával kezdődik, amely 1954–1955-ig nyúlik vissza, és 1986-ig tart, amikor az algériai magyar munkavállalók száma meghaladta a háromezretet. A Szegedi Tudományegyetem professor emeritusa a különbségeket is feltárja, amelyeket – a szerző szerint – a két fél kölcsönös megértéssel és tisztelettel kezelte. Mindezen felül olvashatunk a kapcsolatok helyreállításáról Izraellel, amely a szocialista országokkal való megbékélés lehetőségét kereste. Magyarország is része volt ennek a folyamatnak, tekintve, hogy Izraelben több mint kétszázezer magyar származású állampolgár élt ekkoriban. A szerzőnek és részletes tanulmányának

köszönhetően kétségtelenül jobban megismerhetjük a történelem ezen kis szegmensét az 1980-as évek végéről.

Mikuláš Pešta, a prágai Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar Egyetemes Történeti Intézetének egyetemi oktatója, kutatója. A szerző a hidegháború egyik különleges részének, az 1958 és 1965 közötti csehszlovák–guineai kapcsolatoknak szenteli tanulmányát, a csehszlovák katonai segélyek és azok céljának vizsgálatával. Az Air Guinea légitársaság létrehozására, céljaira, nehézségeire is különös figyelmet fordít a két ország kommunikációs nehézségeinek ismertetésén keresztül. A szerző a társadalmat is bemutatja „a csehszlovák szakértők közösségén, a guineai életkörülményeiken, a helyi lakossággal való kapcsolatukon és a más kulturális környezettel való találkozásukon keresztül”. A szöveg három fő fejezetből áll, amelyek részletesebb betekintést nyújtanak a témába. Az elsőben megismerhetjük a két ország közötti diplomáciai kapcsolatokat az afrikai ország függetlenné válásának idején. Ezután megtudhatjuk, hogy nemzetközi válság és verseny alakult ki, tekintettel Guinea hidegháborús helyzetére. Végül Pešta leírja, hogy a guineai katonai infrastruktúra kiépítéséért felelős csehszlovák szakértőkre erős politikai nyomás is nehezedett az ismert körülmények miatt.

Az utolsó előtti tanulmány az egyetlen a kötetben, amelyet két szerző írt: *Cristina Preutu* és *Silviu B. Moldovai*. Cristina Preutu a Jászvásári Alexandru Ioan Cuza Tudományegyetem egyetemi docense és oktatója. Silviu B. Moldovan pedig amellet, hogy a történelemtudományok doktora, a Securitate irattárát tanulmányozó országos tanács kutatási osztályának vezetője és még számos kutatóközpontban vállal szerepet. A két szerző a kutatásához az Állambiztonsági Levéltár (Securitate) Nemzeti Tanácsának forrásait használta, amelytől objektívebbé és megbízhatóbbá vált munkájuk. „Románia külpolitikája a szubszaharai Afrikát illetően az 1960-as és 1970-es évek között” című írásuk Románia politikai és gazdasági függetlensége kialakulásának okaira összpontosít. Az országot külpolitikája miatt a kommunista blokkból kiszakadó államnak nevezik, amely ezzel párhuzamosan képes volt helyreállítani a gazdasági és diplomáciai kapcsolatokat a nyugati államokkal, valamint gazdasági és

politikai kapcsolatokat létesíteni néhány afrikai állammal. A szerzők öt fejezetben mutatják be Románia és az afrikai országok közötti kapcsolatok elmélyülésének politikai, ideológiai és gazdasági okait. Emellett elemzik a román gazdaságpolitika és diplomácia néhány konkrét intézkedését a Közép-afrikai Köztársasággal és a Zambiai Köztársasággal kapcsolatban.

Végül *Liviu Țăranu*, a történelemtudományok doktora és az Alambiztonsági Levéltár Nemzeti Tanácsának (CNSAS) kutatója, tanulmányában Románia politikai és gazdasági kapcsolatait vizsgálja az arab országokkal az 1970-es és 1980-as éveket illetően, az arab–izraeli konfliktussal összefüggésben. A szocialista Románia diplomáciai kapcsolatai is felmerülnek írásában, főként azon arab országok esetében, amelyeket a Szovjetunió nem támogatott. A kapcsolatot Nicolae Ceaușescu és Jasszer Arafat, a Palesztin Felszabadítási Szervezet vezetője tartotta fenn. A szerző a Román Kommunista Párt archívumából származó dokumentumokkal dolgozik, amelyek a két államférfi közötti együttműködésről, valamint a Palesztinai Felszabadítási Szervezet Bukarestből kapott katonai és humanitárius támogatásáról tanúskodnak. Szövege három fejezetre oszlik, amelynek első részében Románia álláspontjáról ír az 1967-es közel-keleti eseményekkel kapcsolatban, valamint az 1973-as Jom Kippuri háborúhoz való hozzáállásáról. Az utolsó fejezet Románia egészségügyi politikájáról szól a Palesztin Felszabadítási Szervezet tagjait középpontba állítva. A szerző a Román Kommunista Párt archívumából származó információkkal színesíti tanulmányát, amelyek hitelt érdemlően bizonyítják Nicolae Ceaușescu és Jasszer Arafat együttműködését, valamint ennek a sajátos együttműködésnek a következményeit. Ezzel természetesen lehetővé teszi a szerző, hogy az olvasók jobban megismerjék a történelem ezen kis töredékét.

A Párbeszéd a peremvidékek között: Hatások és kölcsönhatások a frankofón posztkoloniális területek és az európai szovjet periféria között a 20. század második felében című kötet Walter Bruyère-Ostells összegzésével zárul. A szerző kifejti, hogy a 2019-es konferenciáról szóló kötet lehetővé teszi számunkra, hogy újraértelmezzük a már számos alkalommal körbejárt centrum-periféria témakört. A

fejezetek bizonyítékul szolgálnak arra, hogy a hidegháború idején létezett egyfajta párbeszéd a kommunista országok és a dekolonizált afrikai országok között. Végül a kötetnek csupán talán annyi róható fel, hogy a tanulmányokat időrendi sorrendbe lehetne állítani, hogy az olvasó jobban el tudjon igazodni a vizsgált események és jelenségek között. Ugyanakkor megértjük, hogy ez a szerkesztői megoldás nehezen lenne kivitelezhető, mivel egy-egy tanulmány korszakokat átívelően foglalkozik egy bizonyos történelmi eseménnyel vagy eseményekkel. Mindemellett érdemes megjegyezni, hogy a saját területükön szakértő kutatók által végzett eredményes vizsgálatok rendkívül színes palettát kínálnak az érdeklődőknek, valamint hiánypótló információkkal szolgálnak a hidegháborús időszakról. A kötetet a Walter Bruyère-Ostells által említett párbeszédnek köszönhetően a kulturális sokszínűség jellemzi, ezzel felbecsülhetetlen értéket kölcsönözve a konferenciakötetnek.

Matthieu Boisdrón – Krisztián Bene (szerk.): *Marges impériales en dialogue. Échanges, transferts, interactions et influences croisés entre les espaces postcoloniaux francophones et la périphérie soviétique européenne dans la seconde moitié du XXe siècle.* Actes du colloque international d'histoire organisé les 30 et 31 mai 2019 à l'université de Pécs. [Párbeszéd a peremvidékek között: Hatások és kölcsönhatások a frankofón posztkoloniális területek és az európai szovjet periféria között a XX. század második felében]. Éditions Codex – Université de Pécs, Condé-en-Normandie, 2022. 219 o.

Bába Viktória